

คำนำ: ปัญญาชนกับอนาคตของสังคมไทย

พ.ศ. ๒๕๖๗

โครงการ ๑๐๐ ปี ชาตกาล ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เมื่อต้นเดือนธันวาคม ๒๕๖๖ ผมเดินทางมาจากประเทศอังกฤษ ไปประชุมที่ได้หวังได้มีโอกาสแวะ
กรุงเทพฯ ไป ๑ หรือ ๒ วัน เผอิญตรงกับเวลาที่เพื่อนฝูงมีการประชุมกันชนิดที่เรียกว่าประชุมปฏิบัติการ
และตั้งหัวข้อว่า “ปัญญาชนกับอนาคตของสังคมไทย” ด้วยเหตุฉะฉานนี้ ผมจึงได้ถูกเรียกตัวไปประชุมด้วยกับ
เขาคำหนึ่ง และท่านผู้อ่านจึงได้เห็นคำนำของผมในหนังสือรวมบทความฉบับนี้

ดูหัวข้อแล้ว ก็รู้สึกหมั่นไส้คำว่า “ปัญญาชน” อย่างที่คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เขียนไว้ในตอนท้าย
ของบทนำ เลยอดมิได้ที่จะนำเอาคำล้อของ W.H. Auden มาเสนอไว้ คือ

To the man in the street, who, I am sorry to say,
Is a keen observer of life,
The word “intellectual” suggests straightaway
A man who’s untrue to his wife.

สามัญชนนั้นเป็นผู้ที่ช่างสังเกตดูชีวิตอย่างเฉียบแหลม
และเมื่อสามัญชนพบคำว่า “ปัญญาชน”
ท่านก็ตะหนึกใจได้ทันทีว่าคำนี้หมายถึง
ผู้ชายที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อเมียของเขา

เนื่องด้วยเหตุนี้กระมัง จึงมีผู้เขียนบางคนในหนังสือเล่มนี้เลี่ยงคำว่าปัญญาชน ไปใช้ “นักวิชาการ” แต่ก็
หนีความหมั่นไส้ไม่พ้นเพราะเผ่าไทยเผ่าใหญ่ที่สุดในสังคมไทย คือเผ่าไทยลือเท็จ และไทยลือเท็จทั้งหลาย
กำลังตั้งอกตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะประณามว่า นักวิชาการ (และหัวหน้าบัณฑิตนักศึกษา) มีสัญชาติญาณอย่าง
แรงกล้าที่จะเอียงซ้าย ผักไผ่แดง สังคมนิยม และนอกรีต

อย่างไรก็ตาม ถ้าท่านผู้อ่านใช้ชั้นตรรกะพอสมควร อ่านบทความทั้งหลายในหนังสือนี้โดยปราศจาก
อคติ ผมแน่ใจว่าท่านทั้งหลายจะเกิดความพิศวงและปิติยินดีระคนกัน เนื่องจากเข้าใจได้ชัดขึ้นว่า ปัญญาชน
หรือนักวิชาการทั้งหลายในประเทศไทยเรา นอกจากจะมีความโน้มเอียงไปในทำนองรักลูกรักเมียของเขา
ด้วยความซื่อสัตย์แล้วยังมีความซื่อสัตย์ต่อสังคมไทย รักสังคมไทย อยากให้สังคมไทยเป็นประชาธิปไตย
จริง อยากให้ชวาเนไทยและกรรมกรไทย มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น อยากให้การศึกษาของไทยมีการพัฒนา
ก้าวหน้า และอยากให้อุดมคติเจริญอยู่ในสังคมไทย ความกระตือรือร้นอยากเปลี่ยนแปลงสังคมได้ดีขึ้นนั้น
เป็นลักษณะของปัญญาชน และการเปลี่ยนแปลงสังคม ไม่ว่าจะไปทางเจริญหรือทางเสื่อม ย่อมนำความ
ระส่ำระสายมาสู่สังคมนั้นบ้าง ปัญญาชน ที่สุขุมย่อมพยายามคิดอ่านให้เป็นการเปลี่ยนแปลงนั้นไปในการทำ
เจริญ และให้ระส่ำระสายเพียงน้อยเท่าที่จำเป็นตามธรรมชาติ ในการนี้ นอกจากจะใช้ปัญญาคิดแล้วต้องใช้
ปัญญาปฏิบัติด้วย จึงจะมีโอกาสไปสู่ความเจริญ ข้อที่แน่นอนอยู่ข้อหนึ่ง คือ การต้านทานไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลง
เลยตามสภาวะของโลกที่หมุนเวียนเปลี่ยนกระแสไปตลอดเวลา และการจำกัดพลังของปัญญา การมุ่ง
แต่จะใช้พลังอันเกิดจากอาวุธ อำนาจ และทรัพย์ นั้นแหละ เป็นทางตรงลงสู่ความเสื่อมของสังคมอย่างไม่
ต้องสงสัย

๒๓ เมษายน ๒๕๖๗